

שנת אורה, פריחה ושגשוג! שנת מחשבה, שנה יהודית, שנה נהדרת!

הגיליון מס' 203

כניסת החג:
ירושלים: 17:58
ת"א: 18:13
חיפה: 18:04
באר-שבע: 18:15

יציאת השבת:
ירושלים: 19:06
ת"א: 19:08
חיפה: 19:09
באר-שבע: 19:07

יריית פתיחה / אישי פרי

בוראו. במילים אחרות, מתמצות יותר, קוראים לזה: המלכה.

1. בריאת עולם - 2014!

רעיון זהה בדיוק מוצאים אנו בשבת קודש: במדרש פליאה מופיע היקש בין השבת למצוות התשובה. ההקשר בין השניים מעומעם למדי, אך לאור יסודנו - הדברים פשוטים המה: עניינה של שבת היא ההמלכה. לא בכדי בפסוקי 'לכו נרננה' על ידם מקבלים אנו פני השבת, אנו מזכירים פסוקי מלוכה לא-אחת: "ה' מלך ירגזו עמים", ועוד. השבת היא הצהרת האמונה במלכות ה' על העולם, ומכאן ההקשר החריף בינה לתשובה: שכן, בסיסה של האחרונה היא המלכת הבורא וההצהרה כי אנחנו עבדיו.

תוהו הייתי כל הימים: ימי 'עשרת ימי תשובה' נפתחים בשני ימי המשפט, ראש השנה, אך הנה, מה פלא, אפילו מילה אחת בתפילות הארוכות של ראש השנה איננה מתייחסת לעניין 'התשובה'? אתמהה!

נחדד מעט את נשמתה של התשובה כדי להשיב דבר גם על השאלה המעיקה הנזכרת, ערב ימי תשובה:

"... התשובה איננה שיפוץ קל של עוון מקומי. היא דורשת שינוי-כיוון ומבט על החיים כולם. פשוט לשוב - - -"

נבין: התשובה - מהי? האם מדובר בשיפוץ קל של עוולה שאדם ביצע? כלום מדובר בתיקון מקומי של חטא? לא.

למעשה, תרשו לי לשפוך אור אחר, אולי מבהיק יותר, על ההקשר התמוה - לכאורה - שבין התשובה ליום המלכת מלכו של עולם. הנה:

ולא. זו הרזולוציה הנמוכה של התשובה. בואו נחשוב עמוק יותר:

ים ראש השנה - יום הרת עולם הוא. ביום זה נברא העולם. בבחינה זו בדיוק עומדת התשובה. כמו העולם - גם האדם בורא עצמו מחדש.

"התשובה", הדגיש פעם מורי ורבי הרב יצחק אזורי באחד האמירות היותר מופלאות שלו, "היא כפשוטו - שיבה. חזרה אל הקב"ה - בכפוף לגדרי התשובה". כלומר. שורשו של החטא נעוץ בכך שהאדם מובל על ידי רצונות ומאווייו החומרניים אך עתה, הוא מכופף עצמו ומבטל כליל רצונותיו מול

שכן, כנודע כבר כתב רבינו יונה כי השב "נהפך לאיש אחר" (ספר שערי תשובה שער ב אות י). מופלא.

<<< המשך בעמוד הבא

השבוע בגליון:

4

סודות מהתפילה:
החזן הראשי לירושלים, חיים אדלר, מוגלה

דבר הרב הראשי:
הרב הראשי, הרב דוד לאו, על אלול בכל השנה

3
בריאת עולם - 2014:
מתי זה קורה?

"כל אשר נשמה באכו":
סיפור מרטיט לחג

4

הגיליון יוצא לאור על ידי מכון "בלבבי" - יהדות מלב אל לב

גיליון "פרשניית השבוע" - לאנשים שחושבים קצת יותר.
עורך ראשי: אברהם ישראל פרידמן ומשפחתו. יועץ תוכן: יצחק העברי. מייל המערכת: abyisrael@gmail.com; פלא: 0504116867. לפרסומות והנצחות פנה לפל: 0504195535

יריית פתיחה / אבישי פרי (המשך)

הקשיבו הקשיבו למילות הזהב של ראש ישיבת מנטרה, איש ההגות רבי יעקב יחיאל ויינברג זצ"ל:

"זהו דרך תשובה שאינו פועל-יוצא של עבודת תיקון מסודרת, אלא כח של בריאת נפש חדשה, של לידה מחדש. זהו כח שנתן הקב"ה לאדם בכך שבראו בדמותו ובצלמו, כלשון הכתוב (איוב לא, ב) חלק אלוך ממעל. כשם שהקב"ה ברא את העולם יש מאין, כך נתן חלק מכח זה גם לאדם. לא לברוא עולמות אחרים, אך את עולמו הקטן, את הנפש שבו, יכול הוא לחוללה בו ולהולידה מחדש, וזאת ע"י תשובה גמורה".

פירוש: הפיח בנו הבורא כח לברוא עולם חדש - בעולמנו הקטן.

ובא הדבר ללמדך: שכשם שהעולם נברא בראש השנה - גם האדם. באמצעות התשובה, בורא הוא את אישיותו מחדש. מעתה הוא פותח דף חדש. נקי. מסוכל משגיאות ומדרכים עקלקלות.

לא מדובר באותו אדם. לגמרי לא.

יצק בנו הקב"ה כוחות טמירים לחולל מהפכה מן הקצה אל הקצה.

אין ההגדרה הנזכרת הזה נחלת דור עבר ישן-נושן. עיני ראו ולא זר, בשינויים מפליגים כמין אלו:

בל תכירם. אפילו לא בבחינה דרך זכוכית מגדלת. בעברם הרחוק, נראו ישראלים תוססים, חלק מהגונג'ל, ועתה הפכו לנאצלים. רוח של טהרה אופפת אותם ועל פניהם נסוך דוק של זכות מתוקה. אלו הם השבים בתשובה שעברו מתרס.

בריאה מחדש חוללו. בראו עצמם מחדש. החליפו תעודת זהות מישראלית ליהודית. אשריהם!

הם הדוגמא החיה והמוחשית לבריאת עולם - נוסח 2014!

ידוע נדע: מידי יום, בתל אביב ובדימונה, בנתניה ובאשקלון בוראים עולם!!!

ערב יום הדין והמשפט, יום התפילה והתחינה, איחוליי הכנים לכם, אלפי קוראי: יהי רצון מלפני מלך המשפט, שתראו שנה יהודית יותר, רוחנית יותר, וגם טובה יותר. בשרונו ובשורות טובות.

אמן כן יהי רצון.

בגדר מצוות שופר

בספרו 'זהב משבא' כותב ראש ישיבת באר יעקב, רבי משה שמזאל שפירא, כי לאור דברי הרמב"ם משתמע כי שונה היא מצוות התשובה של יום ראש השנה - מזו של שאר השנה: תשובת יום זה, גדרה לנטוש את טרדות הזמן לטובת התעסקות מוחלטת בחיי הרוח, וכלשון הרמב"ם על מצוות השופר: "זכרו את בוראכם". מאידך, מצוות התשובה של שאר ימי התשובה הנה לשוב בתשובה מהחטאים.

לאור זאת, נוכל לשפוך אור על דברי הזוהר הנודעים לפיהם מי שמבקש בתפילות ביום הדין צרכי פרנסה וכדומה, הריהו ככלב הצווח: "הב, הב". וכל-כך למה? מה כל-כך נורא בכך? אלא שטיבו של יום דין הוא בדיוק ההיפך: להתנתק מטרדות הזמן - והנה הוא מביאם אל היכל הקודש פנימה! עזות-מצח היא זו!

* * *
הרא"ש, אחד מגדולי ה'ראשונים' (מסכת ראש השנה אות י') מביא מחלוקת בין הראשונים בסוגיית נוסח ברכת תקיעת השופר: האם מברכים "על תקיעת שופר" (רבינו תם) או "לשמוע בקול שופר" (ראבי"ה). כלומר: האם עיקר המצווה הינה ב שמיעה או בתקיעה. יש ללבן מדוע לגבי התקיעה הנוסח הינו "על...", ואילו לגבי השמיעה הנוסח הינו "ל...". ובעתו נרחיב בזה. ורבים תמהו, מדוע אם המצווה הינה בתקיעה ישנה חובת נוכחות במקום, מדוע ששליחות לא תועיל? ונראה בברור: כי אין כאן פעולה טכנית בעלמא, אלא תקיעה, ותקיעה בהעדר שמיעה איננה "תקיעה" כלל. ואם לא שמע האיש הקול, כלא תקע!

'אזכרה'

תלמידי חכמים יסיימו ששה סדרי משנה בעד נשמת יקיריכם ז"ל עד השלושים!
לפרטים: 0548528994

מילה בתפילה

הגאים וביאורים לתפילות ראש השנה

חיים של "למענך"?

זכרנו לחיים, מלך חפץ בחיים, למענך אלוקים חיים (מתוך 'תפילת העמידה' לימים נוראים)

לא מבקשים אנו לזכות בחיים – רק בעטיה של ההבטחה כי נקדיש אותם לחיי הרוח; לשמירת המצוות ולימוד תורה. לא די בכך. "זכרנו", מתחננים אנחנו בחיל ורעדה, "למענך אלוקים חיים". היינו – בחיים שוטפים שכל כולם אפופים יהיו ב"למענך". בדבקות בהקב"ה. שגם סיפורי בנק וחלב 3 אחוז יהיו תחת כנפי הקדושה. חיים נעלים שכאלו מצדיקים את קיומם – - -

אלול - כל השנה!

אחת שאלתי מאת ה' - אותה אבקש (מתוך תפילת 'לדוד ה' אור וישעי' הנאמרת בימי הרחמים)

"המעייין בפסוק", כותב הרב הראשי לישראל, הרב דוד לאו בחיבורו 'משכיל לדוד', "יבחין שהבקשה מתחילה בלשון עבר, וממשיכה בלשון עתיד. "אחת שאלתי" - בעבר - "מאת ה' אותה אבקש" - לשון עתיד. ומדוע משנה דוד את זמן הבקשה, כאשר הוא מספר על כך שכבר בעבר ביקש זאת. "יתכן", לומד הרב לאו, "שרוצה דוד לומר לנו שלא נוותר על שאיפותינו, ושהן לא ירדו מדרגה עם הזמן. העומד בתפילה בימי הרחמים מהרהר תשובה בליבו, וייתכן שזכה להגיע לשלב של "בריה חדשה". הוא חש ש"נהפך לאיש אחר" (לשון רבינו יונה בשערי תשובה שער ב אות י). אולי

אף מרגיש הוא שזכה שיכול "להעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם" (רמב"ם הלכות תשובה פ"ב ה"ב). אבל שיגרת היום-יום מכה בו, ואט אט חש הוא רחוק מאותה מדרגה. חיי החולין מביאים אותו לרצונות שונים, מחשבות אחרות ושאיפות גשמיות הממלאים את חלל ליבו. מלמד אותנו דוד המלך: "אחת" - אחת בלבד, היא החשובה באמת - "שאלתי מאת ה', אותה אבקש" - גם בעתיד רק אותה אבקש, כי רצוני לזכות ולהתעלות. שאיפתי לזכות להיות קרוב אל ה', בתפילה שאכן הוא אשר ייענה לבקשה, ויזכה אותנו ב"הוריני ה' דרך ונחני באורח מישור".

הבריאה והמשפט!

היום הרת עולם, היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים. (מתוך 'תפילת 'ונתנה תוקף')

יום משפט היום היום השנה. בדחילו ורחימו, רועדים ורוטטים, ייסקרו יצורי עולמים במשפט ה'. אלא, שלמעשה לפי חלק מהדעות בתלמוד יום התחוללות עולם - הוא יום כ"ה באלול. אז "יום הרת עולם" - מאי משמע?

ברם, כבר כתבו חז"ל כי 'מלך במשפט יעמיד ארץ', והיינו - שמבלעדי המשפט אין עולם תקין והמלכות לא נותנת אותותיה על הסדר התקין למען לא תשלוט האנרכיה. זוהי הכוונה בתפילה: היום הרת עולם - רק היום, בשעה שיחולו חוקי משפט, ייחשב העולם כנברא. אחרת, הוא בסיכון של תוהו ובהו כל רגע.

מילה בתפילה

הגאים וביאורים לתפילות ראש השנה

עקידת יצחק 2014!

ועקידת יצחק ברחמים היום תזכור (מתוך תפילת מוסף של ראש השנה)

מדוע דווקא זו זוכה לעלות למרכז הבמה? מדוע העקידה אידיאלית ליום ההמלכה יותר מאשר קריעת ים-סוף, למשל? האם מדובר רק בשל עיתויה של העקידה - יום ראש השנה? לא נראה.

נחדד: ניצבים אנו ביום דין ומשפט רוטטים ורועדים, נפחדים ונרעשים. סל עוונותינו עמוס. והתהייה עולה כמו מאליה: מניין לנו - יצורי חלד בני ישראל 2014 - הכח והעוז להבטיח שינוי מהפכני של 180 מעלות בדמות התשובה? האם מדובר בהבטחה ריאלית?

בדיוק בשביל כך באה התזכורת של עקידת יצחק. שכן, זו השרישה, כמו בתולדה גנטית, בדורות-דורות של יהודים כוח-אדירים פנימי לעקוד את ה'אני' כליל לשם רצון הבורא. כוח זה אצור בקרבנו - אלא שהוא לא נחשף.

אברהם הלמן מגטו טרזין ומשה וינטרט מפיזטרקוב, חשפו זאת בגיא הצלמוות של השואה. לא היו המה יהודים של הוד. אנשי עמל בני-ברית עם ספר 'חוק לישראל' המה. אך ברגעי האימה והחידלון הנמוכים ביותר, הצליחו להעפיל על הכול, לנטוש את יגונם הלופת ואת שק הדמעה ולהשקיע יהבם ומרצם בתפילין ושופר. ואתה תוהה: הרואיות זו - מנין להם? האמת תיאמר: מכוחה רב-

"אברהם הלמן מגטו טרזין ומשה וינטרט מפיזטרקוב, יהודי עמל המה. ואתה תוהה: עוז ועוז זה מניין להם?"

התעצמות של 'עקידת יצחק' באה.

גם אנו, ידוע נדע, יהודים של עקידה אנחנו. כוחות בלתי-נתפסים של דיכוי של רגש אגואיסטי לשם האלוקים, נטועים עמוק עמוק בקרבנו. ולפיכך, אין כוונתנו רק לאזכור סימבולי של העקידה, אלא שהיא התקווה שלנו להשתנות לחולל מהפך דרסטי בקרבנו פנימה. כן, אנחנו יכולים!

המקדש והחיים -

ושמחנו בתיקונו. (מתוך תפילת מוסף)

אם "והראנו בבניינו" מה מקום אפוא יש ל"ושמחנו בתיקונו". במה דברים אמורים?

נראה, שהסברם של דברים כך הוא: עולם נעדר מקדש - עולם אחר הוא. המקדש לא השפיע מהודו והדרו רק בקודש פנימה - כי אם גם על חוצות העיר, על העולם המגושם. משנחרב מקדש, לימדה אותנו הגמרא סוטה מט, א, ניטל טעם הפירות.

מעתה נראה, כי לא על "תיקונו" של המקדש מדברת התפילה, אלא על תיקונו של עולם - שבא בעטיו. הוי-אומר: משנבנה מקדש, העולם בא על תיקונו. אין בו כל כתם או רבב!

תרבות - ספרות - דעות

"ויאמר כל אשר נשמה באפו" / סיפור לחג

ראש השנה תשנ"ז. בית המדרש של חסידות פיטסבורג - אשדוד.
בתו של הרבי בת ה-6, חולה במחלה סופנית ואנושה, והיא שוכבת על ערש-דווי בבית החולים כשלצידה אמה, הרבנית תליט"א.

זה זמן רב מעתירים המוני בית ישראל בתפילה לרפואת הילדה החולנית. רצון ה' הוא שהיא מוטלת כעת בין שמיים לארץ. שעות יגידו מה יעלה בגורלה.

הרבי מתפלל עם חסידיו בבית המדרש ואם בראש השנה התפילות נאמרות ברטט ובדחילו, הרי שכיום הזה על אחת כמה וכמה. התפילות נאמרות בצווחות-אימים, והמתח במקום ניתן למישוש. זו תחושה של "ימים נוראים" במובן הפשוט של המילה.

המתח נסק לגבהים, כשבצרהי החג

צלצל הטלפון. לא

היה ניתן להרים

האפרכסת, כי חג

היום. לא ידעו אם

כבר בילע המוות

או לא - -

המתח נסק לגבהים, כשבצרהי השבת הסמוכה לראש השנה צלצל הטלפון. לא היה ניתן להרים האפרכסת, כי חג היום. לא ידעו אם כבר בילע המוות או לא - - -

ברגע המצמרר הזה, הלחין הרבי את הניגון הכל-כך נפוץ של "ויידע כל פעול, ויאמר כל אשר נשמה באפו...". המשמעות הלא היא כה מוצקה ובהירה: "ויידע וידע... כל אשר נשמה באפו...". כלומר: כל רגע שאדם חי, וגם כשהוא מפרפר, במכוון על ביתו הגוועת, עליו להודות להקב"ה!

במוצאי השבת-החג, וה'טיש' היה בעיצומו התקרב חסיד מן החסידים אל הרבי ולחש באוזנו: "הילדה עודנה בין החיים!". הרבי ביקש שישירו החסידים שוב ושוב את הנעימה הזו - כדי לעורר רחמי שמים ולקרוע גזר דין.

ביום ראשון בשבת נגזרה גזירה והילדה עולת-הימים נלקחה לבית עולמה. הנעימה המרטיטה הזו - כמו עוד נעימות מלאות ערגה מכבשן ליבו של הרבי מפיטסבורג - נחלו תהודה רבה ונפוצו על פני כל הארץ.

כותב השורות זכה לפני שנים אחדות והסתופף במעונו של הרבי מהעיר הדרומית בשבת קודש. נעימות רבים מיצירותיו, כמו "למקדשך" ואחרים, הפכו, ברבות השנים, לנכסי צאן ברזל בשולחן הבית היהודי, אבל הרבי, כך דומה, לא צפה, שזה יתפוס כל-כך. "בכלל לא צפיתי שכך יקרה", הודה בפניי. "יש גם את השיר "ויידע כל פעול" שגם תפס חזק", הוסיף.

"זה כבר ידוע מהרבה ספרים", מוסיף הרבי ומטעים, "שהניגון מעורר את הלב והרגש, הוא לא נותן שנישן, שניקח את החיים באופן ישנוני, אלא שנחיה קבוע עם הקב"ה ונתעורר. השירה לא מתחילה מהיום - אלא מזמן הלויים. יש ספר אחד שמביא מהמדרשים שיהודי היה מביא קרבן במקדש, והרי עליו לשוב בתשובה, ואילו היה מביא את הקרבן באופן שטחי, ולא היה עושה תשובה, היו קוראים ללויים, והיו מנגנים לפני הן אדם, עד שהיה שב בתשובה".

תפילת החזנים

מיוחד: הבולטים שבחזני ישראל מגישים לפני קוראי 'פרש' את השבוע' מהגיגים שעלו בהגיונם בעת התפילות בפני הציבור * הבינם מה שידברו

הרב נחמן צבי פרידמן

חזן בית הכנסת המרכזי גבעת רמב"ם - גבעתיים

הנני עני ממעש. באתי לעמוד ולהתחנן לפניך. (מתוך תפילת החזן טרם מוסף)

צריך להבין פשוטו של לשון: מהו 'לעמוד ולהתחנן', על איזו עמידה מדובר? שנית: אם מדובר בעמידה לתפילה היה צריך להיכתב: "לעמוד להתחנן" - בלא ו' החיבור? באחד השנים, בעת עמדי בתפילה, חשבתי לבאר בדרך הבאה: ידוע מחז"ל (ברכות ו, ב) כי "אין עמידה אלא תפילה, שנאמר ויעמוד פנחס ויפלל". מכאן שמשמעותה של עמידה היא תכונה לתפילה. ומעתה יש לבאר, כי זו משמעות תפילת החזן: "באתי לעמוד" - היינו להתפלל, "ולהתחנן" - כי רק אחרי מלמול התפילה באה התחינה, הבקשה מעומק עומקו של לב שבור.

חיים אדלר

חזן בית הכנסת הגדול בירושלים.

כי לא יזכו לפניך בדין (מתוך תפילת 'ונתנה תוקף')

לא מעט רעיונות ודקדוקי-מילים התחדשו לי במהלך תפילות הימים הנוראים, אך אלו פרחו מזיכרוני. אני יכול להזכיר לקוראים רעיון של אחד מגאוני פולין על מילות התפילה "כי לא יזכו לפניך בדין". כה פירש אותן גאון את הדברים: "כי לא" - לא שלא יזכו, אלא שאכן "יזכו לפניך בדין"!

צבי וייס

חזן בית הכנסת קוממיות בתל-אביב

במוצאי מנוחה קדמנך תחילה (מתוך פיוטי הסליחות)

תחינה ארוכה ונרגשת היא תחינת 'במוצאי מנוחה קדמנך תחילה, הט אונך ממרום יושב תהילה'. אבל פסקה אחת 'תפסה' אותי במיוחד, בעת עמדותי בתפילה כשליח-ציבור. זוהי הפסקה: "פנה נא אל התלאות ולא אל החטאות". ברגע שפיזמתי את קטע זה, עלו במוחי - כמו בסרט נע - אירועי התוגה שהרוו את השנה האחרונה, תשע"ד: הנערים החטופים, עקודי מבצע 'צוק איתן' ועוד. זו הייתה בהחלט שנה מצמררת ואפופת תלאה. "פנה נא" - אנחנו מבקשים בכל-לב מאדון הסליחות - "פנה נא אל התלאות - ולא אל החטאות". שבענו די.